

Спартак Юрійович Гогоняц (кандидат військових наук, с.н.с.)

Павло Миколайович Грицай (кандидат військових наук, с.н.с.)

Олександр Олександрович Шапран

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Київ, Україна

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ВОЄННОЇ НЕБЕЗПЕКИ НА ОСНОВІ ТАКСОНОМІЧНИХ МЕТОДІВ

В статті запропоновано застосування методики оцінювання рівня воєнної небезпеки держави. Зосереджується увага на гострій потребі у виробленні єдиного уніфікованого підходу до опису складових геополітичних процесів та формалізації процедур опису їх впливу на рівень воєнної небезпеки держави. Сформульована можливість використання математичних методів багатомірного порівняльного аналізу чинників, що суттєво впливають на рівень воєнної небезпеки.

Проведений огляд існуючих наукових досліджень та публікацій фахівців у галузі стратегії національної безпеки з питань дослідження загроз національним інтересам у воєнній сфері засвідчив, що існуючі підходи достатньо ґрунтовні та актуальні. У проведених дослідженнях воєнна небезпека, як фундаментальне поняття воєнної науки, є основою досліджень та розглядається як потенційна можливість будь-якої держави (групи держав) застосування воєнної сили для вирішення міждержавних протиріч. Воєнна небезпека існуватиме завжди поки існують конфлікти інтересів держав, а її рівень визначатиметься характером існуючих протиріч та наявністю матеріальної бази для ведення збройної боротьби. В той же час, існує певна неоднорідність поглядів фахівців на поняття воєнної небезпеки держави та відсутність однозначності щодо визначення її місця у системі забезпечення національної безпеки. Тому, це обумовлює необхідність застосування адекватного науково-методичного апарату оцінювання і прогнозування воєнно-політичної і воєнно-стратегічної ситуації з метою розроблення конкретних пропозицій щодо підтримки необхідного рівня воєнної безпеки держави.

Представлена методика дозволяє на основі всебічного аналізу міждержавних відносин у політичній, економічній, воєнній, релігійній та інших сферах одержувати кількісні оцінки рівня воєнної небезпеки та ризиків розв'язання збройного конфлікту з боку інших держав.

Застосування даної методики є запорукою вироблення ефективних управлінських рішень в інтересах забезпечення прийняттого рівня воєнної небезпеки та визначення заходів щодо зниження напруженості у стосунках між державами.

***Ключові слова:** воєнно-політична обстановка, національна безпека, воєнна небезпека, оцінювання.*

Вступ

Постановка проблеми. Рівень воєнної небезпеки для України сьогодні безпосередньо пов'язаний із комплексом військових та інформаційних заходів, що проводяться проти нашої держави Російською Федерацією у формі "гібридної війни" [1-3]. В таких умовах, важливим завданням для України є вибір доцільної моделі розвитку геополітичної стратегії для досягнення рівня національної безпеки, за якого буде забезпечено захист життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, входження України до кола розвинених країн світу і становлення її як повноцінного суб'єкта міжнародних відносин [1-4].

Однак, проблеми стабілізації геополітичної обстановки на глобальному, регіональному і субрегіональному рівнях ускладнюються незважаючи на значні безупинні корективи у

світових концептуальних підходах щодо недопущення воєнних конфліктів і підвищення рівня колективної безпеки. Цей факт формує необхідність пошуку доцільних шляхів забезпечення необхідного рівня воєнної безпеки і визначають актуальність питань їх практичного втілення.

Одним із визначальних аспектів державної політики України з питань національної безпеки є зовнішній аспект воєнної політики. Даний напрям потребує розвитку теорії та практики визначення рівня воєнної небезпеки для України з боку країн, з якими не вирішені протиріччя.

Ці питання потребують узагальнення, систематизації та осмислення. Але для цього необхідне використання відповідного наукового підходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз останніх досліджень, публікацій показує, що питання воєнної небезпеки в тій чи іншій формі розглядалися у роботах таких вчених, як Руснак І.С., Сиротенко А.М., Горбулін В.П., Косєвцов В.О., Вороб'єв І. М., Богданович В.Ю., С.М. Нечхаєв та інших [4-6, 8-11].

У роботах [4-6, 8-11], воєнна небезпека розглядається як потенційна можливість будь-якої держави (групи держав) застосування воєнної сили для вирішення протиріч. Потенційна можливість існує постійно, однак за умови створення небезпеки національним інтересам України, може призвести до збройного протистояння, а в залежності від обставин і рівня напруженості, ступеня реалізації воєнно-політичних інтересів, рівень небезпеки може змінюватися.

Рівень воєнної небезпеки виступає характеристикою напруженості воєнно-політичних відносин між країнами [1-3, 5]. Тому, воєнна небезпека, як фундаментальне поняття воєнної науки, виступає фундаментальною складовою концептуальних положень воєнної доктрини, головних питань воєнного будівництва.

Можна стверджувати, що воєнна небезпека завжди матиме місце у конфліктах інтересів держав, тому з методологічної точки зору рівень воєнної небезпеки визначатиметься характером існуючих протиріч між суб'єктами політики; наявності у них матеріальної бази для ведення збройної боротьби; відношення керівництва до застосування воєнного насилля як засобу для вирішення політичних та інших протиріч [5-6, 8-11].

Виходячи з цього, можна припустити, що рівень воєнної небезпеки залежить від наявності у агресора інтересів щодо об'єкту агресії; складу і стану збройних сил, здатних вести наступальні дії; інфраструктури, яка забезпечить їх ефективне використання; волі воєнно-політичного керівництва щодо застосування насилля, як засобу досягнення політичних цілей [2, 5-6, 8].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Ураховуючи зазначене у [4-6, 8-11], існує певна неоднорідність поглядів фахівців на поняття воєнної небезпеки держави та відсутність однозначності щодо визначення її місця у системі забезпечення національної безпеки. Ця неоднозначність породжує потребу в уточненні процедур моніторингу воєнної небезпеки, а постійні трансформації теорії воєнної безпеки держави в контексті зміни пріоритетності шляхів її забезпечення ускладнюють вирішення цього завдання. Саме в інтересах вироблення єдиного уніфікованого підходу до опису складових геополітичних процесів та формалізації процедур опису їх впливу на рівень воєнної небезпеки держави, в статті запропоновано застосування відповідної методики оцінювання рівня воєнної небезпеки, опис основних положень якої і є **метою даної статті**.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Відомо, що рівень воєнної небезпеки характеризується широким переліком показників, які у найбільшому ступені впливають на розвиток воєнно-політичної обстановки і характер напруженості між країнами [2, 5-6, 8]. Це вимагає прагматичного ставлення до аналізу воєнно-політичної обстановки і оцінювання тенденцій зміни рівня воєнної небезпеки для України.

Динаміка і спрямованість розвитку воєнно-політичної обстановки, як сукупності воєнно-політичних відносин держав, їх блоків і коаліцій, повинна оцінюватися за результатами дослідження основних елементів системи забезпечення воєнної безпеки інших держав [6]. Це дозволить оцінювати рівень воєнної небезпеки та можливості власних збройних сил за уніфікованими показниками і розглядати не абсолютний, а відносний характер міждержавних відносин.

Джерела і рівні воєнної небезпеки доцільно розглядати на основі ситуаційних моделей [5-6, 8]. З їхньою допомогою можна одержати відповідь на питання про те, які з чинників воєнної небезпеки мають тенденцію до зростання і як реагувати на ці зміни. Своєчасне виявлення джерел воєнної небезпеки і тенденцій до зростання її рівня може сприяти недопущенню їхнього переходу у стан безпосередньої воєнної загрози.

Аналіз чинників, що суттєво впливають на рівень воєнної небезпеки [5-6, 8, 10-11], показав, що вони потребують комплексного урахування, а визначення рівня воєнної небезпеки повинно базуватись на відповідному науково-методичному апараті, який дасть можливість уніфікованого та змістовного опису складових воєнно-політичної обстановки за відповідними показниками.

Існуючі математичні методи багатомірного порівняльного аналізу дозволяють вирішити вказане завдання у широкому діапазоні змін зовнішніх і внутрішніх умов.

Все це обумовлює необхідність постійного відстеження воєнно-політичної і воєнно-стратегічної ситуації, застосування адекватного науково-методичного апарату її оцінювання і прогнозування з метою розроблення конкретних пропозицій щодо підтримки необхідного рівня воєнної безпеки держави. У цілому стан і тенденції розвитку воєнно-політичної ситуації визначаються комплексним впливом стабілізуючих і дестабілізуючих чинників [2].

Представлена методика дозволяє на основі всебічного аналізу міждержавних відносин у політичній, економічній, воєнній, релігійній та інших сферах одержувати кількісні оцінки рівня воєнної небезпеки та ризику розв'язання збройного конфлікту з боку інших держав. Гіпотетичний приклад оцінки загострення відносин між двома державами протягом певного періоду часу із розв'язанням збройної агресії наведено у [11].

В умовах обмеженості фінансових і матеріальних ресурсів заходи, що розробляються в інтересах забезпечення воєнної безпеки, повинні бути адекватні характеру і масштабу воєнної загрози державі.

Наукове обґрунтування стратегічних рішень у сфері воєнної безпеки і визначення пріоритетних напрямків формування воєнної політики повинні здійснюватися з позиції системного підходу до їх внеску в загальну ефективність системи забезпечення національної безпеки [5].

Для моделювання і дослідження цих процесів використовується воєнно-політична модель (ВПМ) держави у вигляді окремого модуля комплексної моделі системних досліджень проблем воєнної безпеки держави. Інформаційне забезпечення функціонування ВПМ здійснюється за допомогою моделей воєнно-політичної обстановки та оцінювання рівня воєнної загрози (небезпеки) для держави [5, 11].

Залежно від прийнятої ВПМ держави і системи діючих обмежень (блоковий або позаблоковий статус, наявність або відсутність ядерної зброї та ударної компоненти сил стримування; прийнята або не прийнята стратегія завдання випереджувального удару та ін.) можуть вводитися пороги [5]:

звернення в систему регіональної безпеки; укладення воєнних союзів і угод на випадок відбиття збройної агресії;

корекції зусиль розвідок;

початку стратегічного розгортання Збройних Сил і мобілізації; попередження держави - ймовірного противника про можливі наслідки агресії.

Поряд з можливостями кількісних оцінок рівня воєнної безпеки запропонований НМА дозволяє досліджувати можливі сценарії розвитку воєнно-політичної обстановки в регіонах, обґрунтовувати пропозиції воєнно-політичному керівництву держави щодо встановлення необхідних режимів функціонування її системи забезпечення воєнної безпеки, прийняття адекватних заходів для нейтралізації зростання рівня воєнної безпеки і на цій основі формувати завдання для відповідних міністерств і відомств (що, кому, у який термін виконати, які задіяти ресурси та ін.) з оцінкою матеріальних і економічних витрат на їх виконання.

Основними проблемами практичного застосування описаного НМА є визначення [5, 11]:

періодичності проведення оцінок комплексного показника рівня воєнної безпеки;

числових значень порогів, насамперед мінімальної кількості експертів для оцінювання в кожній сфері міждержавних відносин;

допустимої величини неузгодженості думок експертів;

кількості генерованих можливих сценаріїв розвитку воєнно-політичної обстановки.

Розглянемо більш детально складові науково-методичного апарату оцінювання і прогнозування рівня воєнної безпеки для держави.

За основу прийнято методи таксономії [5], які дозволяють одержувати прийнятні результати в умовах відсутності жорстких обмежень на кількість показників, обраних для аналізу та оцінки стану середовища та рівня національної безпеки.

Цей апарат працює з матрицею вихідних даних і дозволяє визначити коефіцієнти важливості показників або ступені небезпеки загроз, що розглядаються, проводити зіставлення об'єктів у багатовимірному просторі, й на цій основі розрахувати ступені важливості (пріоритети у реалізації) національних інтересів та інтегральний показник, який характеризує рівень національної безпеки [5, 6].

Обчисливши відстані між усіма одиницями даної сукупності, формується матриця пошуку. Елементи цієї матриці становлять основу для багатовимірного порівняльного аналізу процесів та явищ за рівнями воєнної безпеки.

Формується пріоритетний ряд показників на основі ранжування їх за ступенем важливості (побудовання ієрархії). Ступінь важливості вказує на внесок кожного показника у формування оціночного значення показника воєнної безпеки, що сприяє цілеспрямованому пошуку та аргументованому вибору управляючого впливу на відповідну складову ВПМ [5].

Порівняння та оцінювання багатовимірних об'єктів впливу здійснюється за допомогою складного узагальненого показника з урахуванням характеру впливу на його значення відповідних чинників [5, 11]. Методом чисельного диференціювання визначаються стимулятори і дистимулятори, а далі формується еталонний об'єкт, що становить точку в багатовимірному просторі з відповідними координатами. Відстані між точкою еталонного об'єкту та точками-об'єктами, обраних для порівняння, є основою для розрахунку відносного узагальненого показника об'єкта ступеня воєнної безпеки [5], із зростанням значення якого, зростає значення показника ВПМ.

Ускладнень зазнає багатовимірне порівняльне оцінювання методами таксономії в умовах невизначеності, оскільки це завдання може бути вирішене тільки за рахунок значного розширення вихідних даних і проведення узагальнюючого аналізу.

Центральним моментом оцінки ВПО, що вивчається, є визначення ступеня безпеки розв'язання війни, для чого визначається ряд параметрів; блокова політика, активність розвідок і дипломатії, продаж зброї сусіднім державам, спрямованість суспільно-політичних кампаній, рівень поточних військових витрат і тенденції до їх оснащення, ступінь мілітаризації економіки, рівень розробленості планів підготовки до війни, готовність

наступальних стратегічних сил, угруповань військ на театрі воєнних дій і ступені їх бойової готовності [11].

Оцінювання обстановки починається з визначення її політичного і воєнно-стратегічного значення у світі і регіоні. Встановлюється, на якому етапі розвитку знаходиться держава, які події в перспективі можуть змінити воєнно-політичну обстановку в країні.

На першому етапі методики проводиться аналіз системи міжнародних відносин з метою встановлення рівня політичної стабільності (або нестабільності) та прогнозується її вплив на формування воєнної політики.

Далі здійснюється процес оцінювання воєнно-політичної обстановки в країні, аналізується її воєнний стан і зовнішня політика, дотримання зовнішньополітичного курсу, система взаємовідносин з іншими державами, наявність протиріч між ними, готовність вирішувати їх збройним шляхом.

Особлива увага приділяється воєнно-економічним можливостям за трьома аспектами [5, 11]:

- джерела формування політики і збройних сил;
- основа створення сучасного озброєння;

ймовірні об'єкти впливу з боку ймовірного агресора.

Вивчається також рівень мілітаризації економіки, її науко-місткість і технологічність, здатність організувати серійне виробництво нових засобів збройної боротьби, ступінь залежності від економік інших держав, сильні і слабкі сторони в розміщенні продуктивних сил.

Оцінюються витрати на проведення досліджень в межах науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, стан і рівень розвитку фундаментальних наук і їх можливості по задоволенню потреб збройних сил. Аналізуються значні наукові відкриття й оцінюються можливості по їх використанню у військовій справі [5, 11]. Оцінка ВПО проводиться вищим воєнно-політичним керівництвом держави з залученням аналітиків і експертів. Вхідною інформацією для проведення оцінки ВПО в регіоні є інформація про стан взаємовідносин у першу чергу з сусідніми державами в політичній, економічній, воєнній, релігійній, історичній, територіальній, етнічній, ідеологічній та інших сферах [6, 9].

Зміст методики оцінювання рівня воєнної небезпеки показаний на рис. 1.

Рис. 1 Методика оцінювання рівня воєнної небезпеки

Методика оцінювання рівня воєнної небезпеки складається із чотирнадцяти послідовних етапів на яких виконуються наступні дії [6, 9]:

1-й – визначення множини можливих держав (їх коаліцій, блоків), що в принципі можуть бути для України потенційними носіями воєнної небезпеки (загрози);

2-й – аналіз інтересів кожної держави (коаліції, блоки) із множини, розроблення

альтернативних сценаріїв їх досягнення з прогнозом можливого збитку і здобутків держави, що розглядається;

3-й – формування висновків за результатами аналізу ситуації в регіонах, а також у державах із множини, їх інтересів до держави, що розглядається, особливо тих, що можуть завдавати їй значного збитку. Визначається пріоритетний ряд потенційних джерел воєнної загрози з оцінкою

масштабу збитку по кожному з них;

4-й – визначення й аналізу стану взаємовідносин між кожною державою із множини (коаліцією, блоком) з урахуванням особливостей можливого театру воєнних дій. Як правило, це політична, економічна, воєнна, релігійна, історична, територіальна, етнічна та інші сфери відносин. У кожній сфері аналізується характер протиріч і оцінюється можливість їх вирішення з використанням воєнно-силових методів. Розроблена інформаційна технологія оцінювання допускає одночасний розгляд 8-9 сфер. Якщо таких набирається більш дев'яти, то доцільно провести композицію (об'єднання) найбільш близьких з тим, щоб звести їх кількість до дев'яти;

5-й – формування вектору показників оцінювання рівня воєнної небезпеки (загрози) на момент часу, з оцінкою тенденції зміни взаємовідносин з кожною державою (коаліцією, блоком) у кожній сфері міждержавних стосунків.

Якщо кількість показників для кожної сфери взаємовідносин повинно бути більше дев'яти, необхідно або проводити їх композицію, або будувати багаторівневу ієрархію з урахуванням їх взаємозалежності [5];

6-й – за інформацією, отриманою на попередніх етапах, проводиться оцінювання рівня воєнної небезпеки (загрози) з боку певної держави (коаліції, блоку), за методикою визначення супротивника й оцінювання рівня воєнної небезпеки [5];

7-й – за отриманими на 6-му етапі значеннями комплексного показника рівня воєнної небезпеки за переліченими етапами визначення рівня протистояння та формуються умови за яких можливий противник може почати повномасштабну агресію;

8-й – оцінювання можливостей держави по стримуванню збройного конфлікту з боку певної держави (коаліції блоку), обґрунтування рекомендацій по здійсненню комплексу заходів у найбільш пріоритетних сферах (наприклад, у воєнній сфері нарощування воєнного потенціалу, можливість приведення збройних сил у підвищенні ступені бойової готовності, передислокація військ, зняття техніки й озброєння з тривалого збереження тощо (у сукупності при розв'язанні певною державою (коаліцією, блоком) збройної агресії для визначення неприйняттого для агресора збитку, при якому він втратить спроможність реалізувати поставлені цілі агресії);

9-й – аналіз можливості держави по залученню стратегічних партнерів до відбиття можливої агресії; вивчення можливостей і умов створення воєнно-політичних союзів або коаліцій держав для відбиття можливої агресії;

10-й – аналіз можливих сценаріїв залучення зусиль універсальної і регіональної систем

колективної безпеки для недопущення розв'язання збройного конфлікту; оцінювання держав, до яких можна звернутися з пропозицією виступити посередником.

Для врегулювання конфлікту вивчаються перспективи, можливості та масштаби залучення миротворчих сил (поліцейських місій) для врегулювання конфлікту;

11-й – розгляд комплексу можливих заходів і шляхів нейтралізації воєнної загрози у всіх оцінюваних сферах відносин з оцінкою витрат, ресурсів і наслідків кожного з них; вироблення пропозиції щодо змісту і постановки завдань усім суб'єктам системи забезпечення безпеки держави щодо термінів їх виконання, інформаційного забезпечення, взаємодії та іншим питанням забезпечення воєнної безпеки держави;

12-й – за результатами 5...7-го етапів прогнозування розвитку ситуації на найближчу (1-6 місяців) і віддалену перспективу (до декількох років залежно від ймовірного супротивника і рівня воєнної загрози з його боку). Прогнозування може проводитися або із залученням аналітиків, або з використанням моделі прогнозування ескалації конфлікту (етап 7). За результатами прогнозування розробляється декілька найбільш ймовірних сценаріїв розвитку ситуації в регіоні, щодо яких розробляється комплекс можливих заходів з можливістю його корекції залежно від дійсного розвитку подій;

13-й – за результатами попередніх етапів по кожному ймовірному сценарію розвитку ситуації в регіоні (етап 8) проводиться оцінювання можливостей держави щодо відбиття можливої агресії. При цьому оцінюються необхідні витрати, ресурси, а також збиток для держави як у цілому, так і в аналізованих сферах (етап 4). Крім того, проводиться порівняння прогнозних оборонних можливостей держави з необхідним (заданим) рівнем обороноздатності;

14-й – формулювання та обґрунтування висновків з оцінювання воєнної небезпеки з боку якої держави (коаліції держав, блоку) існує воєнна загроза, рівень цієї загрози, тенденції її зміни, при наявності прогнозу щодо її росту (оцінювання часу ймовірного початку агресії; можливий масштаб конфлікту і рівень збройної агресії; найбільш ймовірні сценарії розв'язання конфлікту; пріоритетні напрямки в міждержавних відносинах; які необхідно визначити першочергові заходи по зниженню рівня воєнної загрози і мирному врегулюванню конфлікту; можливі посередники, партнери і союзники на випадок відбиття збройної агресії; можливий ступінь впливу універсальної та регіональної систем колективної безпеки на недопущення розв'язання збройного конфлікту; можливий масштаб участі миротворчих сил (поліцейських місій) у вирішенні збройного конфлікту; можливості держави по мирному

врегулюванню конфлікту, оцінка оборонних можливостей держави; передбачувані терміни відбиття агресії, необхідні витрати і ресурси для відбиття агресії).

Таким чином, наведена методика оцінювання рівня воєнної небезпеки дозволить провести всебічний аналіз цілісної системи забезпечення національної безпеки України на основі уніфікованих процедур. Її застосування може підвищити якість організації і здійснення взаємодії органів управління державного рівня та створить сприятливі умови функціонування України.

Висновки і перспективи подальших досліджень

В умовах геополітичних змін у Східній Європі, загострення воєнно-політичної обстановки, поглиблення протиріч між державами ускладнюються проблеми реалізації національних інтересів країн, знижується ефективність реалізації обґрунтованої зовнішньої політики, а тому вимагається більш повне виявлення глибинних воєнно-політичних та економічних інтересів сусідніх держав, оцінювання рівня воєнної небезпеки з боку кожної з сусідніх держав.

Історичний досвід показав, що результат проведення заходів забезпечення національної безпеки визначається якістю оцінювання стану воєнно-політичної обстановки, оцінка якої можлива тільки на основі всебічного аналізу причинно-наслідкових зв'язків та виділення з усього їх різноманіття домінуючих. Тому наявність адекватного інструменту прогнозу воєнно-політичної обстановки є запорукою вироблення ефективних управлінських рішень в інтересах забезпечення прийняттого рівня воєнної небезпеки.

Література

1. Саганюк Ф.В. Сектор безпеки і оборони України: стратегічне керівництво та військове управління: монографія. / Ф.В. Саганюк, В.С. Фролов, В.І. Павленко та ін. - К.: ЦЗ МО та ГШ ЗС України, 2018. – 230 с.
2. Руснак І.С. Воєнна безпека України у світлі реформування сектора безпеки і оборони / І.С. Руснак // *Наука і оборона*. – 2015. – № 2. – С. 9-14.
3. Горбулін В.П. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу / В.П. Горбулін // *Стратегічні пріоритети*. – 2014. – № 4. – С. 4.
4. Сиротенко А.М. Методика проектування необхідних спроможностей складових інтегрованого потенціалу протидії загрозам на виконавчому рівні / А.М. Сиротенко, В.Ю. Богданович, І.Ю. Свида // *ЦНДІ ЗСУ*. – 2017. – № 3 (81). – С. 48-56.
5. Дузь-Крячченко О.П. Основи стратегії національної безпеки та оборони держави: підручник / О.П. Дузь-Крячченко, Ю.В., Руснак І.С., Пунда, В. П. Грищенко, П.М. Грицай, В.М. Гудим, Ю.Г. Даник, В.І. Єфіменко та ін.; за заг. Ред. В.М. Телелима. – 3-е вид., перероб. і доп. – К.: НУОУ ім. івана Черняховського, 2015. – 620 с.
6. Богданович В.Ю. Теоретико-методологічні основи забезпечення національної безпеки України: моногр.: у 7 т. Т. 1. Теоретичні основи, методи й технології забезпечення національної безпеки України / В.Ю. Богданович, І.Ю. Свида, Є.Д. Скулиш; за заг. ред. Є.Д. Скулиша. – К.: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. – 548 с.
7. Воєнна доктрина України. Затверджена Указом Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015.
8. Косецов В. О., Телелим В.М., Шевченко В. І. Оцінка стану воєнної безпеки України // *Наука і оборона*. – 1998. – № 2. – С. 3-6.
9. Богданович В.Ю., Маначинський А.Я. Методологіческие основи системних исследований проблем военной безопасности государства. – К.: 2001. – 172 с.
10. Косецов В.О. Україна в системі військово-політичних відносин з сусідніми країнами: кількісний вимір / В.О. Косецов, І.Ф. Бінько.– К.: НІСД, 1996. – 40 с.
11. Косецов В. О., Бінько І. Ф., Матвієвський О. М. Методичний підхід до аналізу й оцінки рівня національної безпеки та її складових // *Наука і оборона*. – 1995. – № 1. – С. 74-77.

**ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ МЕТОДИКИ ОЦЕНИВАНИЯ УРОВНЯ ВОЕННОЙ ОПАСНОСТИ
НА ОСНОВАНИИ ТАКСОНОМИЧЕСКИХ МЕТОДОВ**

Спартак Юриевич Гогоняц (кандидат военных наук, с.н.с.)

Павел Николаевич Грицай (кандидат военных наук, с.н.с.)

Александр Александрович Шапран

Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черняховского, Киев, Украина

В статье предложено применение методики оценки уровня военной опасности государству. Сосредотачивается внимание на острой необходимости в выработке единого унифицированного подхода к описанию составляющих геополитических процессов и формализации процедур описания их влияния на уровень военной опасности государству. Сформулирована возможность использования математических методов многомерного сравнительного анализа факторов, которые существенно влияют на уровень военной опасности.

Проведенный обзор существующих научных исследований и публикаций специалистов в области стратегии национальной безопасности по вопросам исследования угроз национальным интересам в военной сфере показал, что существующие подходы достаточно основательные и актуальны. В проведенных исследованиях военная опасность, как фундаментальное понятие военной науки, является основой исследований и рассматривается как потенциальная возможность любого государства (группы государств) применить военную силу для разрешения межгосударственных противоречий. Военная опасность будет существовать всегда, пока существуют конфликты интересов государств, а ее уровень будет определяться характером существующих противоречий и наличием материальной базы для ведения вооруженной борьбы. В то же время, существует определенная неоднородность взглядов специалистов на понятие военной опасности государства и отсутствие однозначности по определению ее места в системе обеспечения национальной безопасности. Поэтому, это обуславливает необходимость применения адекватного научно-методического аппарата оценки и прогнозирования военно-политической и военно-стратегической ситуации с целью разработки конкретных предложений по поддержке необходимого уровня военной безопасности государства.

Представленная методика позволяет на основе всестороннего анализа межгосударственных отношений в политической, экономической, военной, религиозной и других сферах получать количественные оценки уровня военной опасности и рисков решения вооруженного конфликта со стороны других государств.

Применение данной методики является залогом выработки эффективных управленческих решений в интересах обеспечения приемлемого уровня военной опасности и определение мер по снижению напряженности в отношениях между государствами.

Ключевые слова: *военно-политическая обстановка, национальная безопасность, военная опасность, оценка.*

**GENERAL THESES OF THE MILITARY RISK LEVEL EVALUATION METHOD
BASED ON THE TAXONOMIC METHODS**

Spartak Hohoniants (Candidate of military sciences, senior research fellow)

Pavlo Hrytsai (Candidate of military sciences, senior research fellow)

Oleksandr Shapran

National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovsky, Kyiv, Ukraine

The article proposes the application of a method for assessing the level of military danger for the country. The focus is on the acute need to develop a unified approach to describing the constituent geopolitical processes and formalizing procedures for describing their impact on the level of military danger for the country. The possibility of using mathematical methods of multidimensional comparative analysis of factors that significantly affect the level of military danger was formulated in the article.

An overview of existing research and publications of specialists in the national security strategy on the investigation of threats to national interests in the military sector has shown that the existing approaches are relevant. In conducted research, military danger, as a subsidiary concept of military science, is the basis of research and is considered as the potential ability of any country (group of countries) to use military force for resolving interstate contradictions. Military danger will persist as long as there are conflicts of interests of the countries, and its level will be determined by the nature of the existing contradictions and the availability of material resources for armed struggle. At the same time, there is some heterogeneity in the views of experts on

the concept of military danger for the country and the lack of unambiguousness in determining its place in the system of ensuring national security. Therefore, this necessitates the use of an adequate scientific and methodical apparatus for evaluating and forecasting the military-political and military-strategic situation in order to develop concrete proposals to support the necessary level of military security of the country.

The presented methodology allows us to obtain quantitative estimates of the level of military danger and the risks of resolving armed conflict by other countries based on a comprehensive analysis of interstate relations in the political, economic, military, religious and other spheres.

The application of this methodology is a key to developing effective managerial decisions in order to ensure an acceptable level of military danger and to identify measures to reduce tensions in relations between countries.

Key words: military-political situation, national security, military danger, evaluation.

References

- 1. Sahaniuk F.V.** Sektor bezpeky i oborony Ukrainy: stratehichne kerivnytstvo ta viyskove upravlinnia: monohrafiia (2018) [The Ukrainian Security and Defense Sector: Strategic Leadership and Military Management: A Monograph]. Kyiv – 230 [in Ukrainian].
- 2. Rusnak I.S.** Voienna bezpeka Ukrainy u svitli reformuvannia sektora bezpeky i oborony (2015) [Military security of Ukraine in the light of the reform of the security and defense sector]. *Nauka i oborona*, 2, 9 – 14 [in Ukrainian].
- 3. Horbulin V.P.** “Hibrydna viyna” yak kliuchoviy instrument rosiyskoyi heostrategiyi revanshu (2014) [“Hybrid War” as a key tool for Russian geostrategy of revenge]. *Stratehichni priorytety*, 4 [in Ukrainian].
- 4. Syrotenko A.M.** Metodyka proektuvannia neobkhidnykh spromozhnostey skladovykh intehrovanoho potentsialu protydyi zahrozam na vykonavchomu rivni (2017) [The necessary abilities of integrated capacity designing methodology for responding to threats at the executive level], 3 (81), 48 – 56 [in Ukrainian].
- 5. Duz-Kriatchenko O.P.** Osnovy stratehiyi natsionalnoyi bezpeky ta oborony derzhavy (2015) [Fundamentals of the National Security and Defense Strategy] Kyiv, NDUU, 620 [in Ukrainian].
- 6. Bohdanovych V.Y.** Teoretyko-metodolohichni osnovy zabezpechennia natsionalnoyi bezpeky Ukrainy: monohrafiya: u 7 t. T.1. Teoretychni osnovy, metody y tekhnolohiyi zabezpechennia natsionalnoyi bezpeky Ukrainy (2012) [Theoretical and methodological bases for ensuring national security of Ukraine]. Kyiv, 548 [in Ukrainian].
- 7. Voyenna doktryna Ukrainy.** Zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 24 veresnia 2015 roku № 555/2015 [Military doctrine of Ukraine. Approved by the Decree of the President of Ukraine dated September 24, 2015, No. 555/2015] [in Ukrainian].
- 8. Kosevtsov V.O., Telelym V.M., Shevchenko V.I.** Otsinka stanu voiennoyi bezpeky Ukrainy (1998) [Assessment of the state of military security of Ukraine]. *Nauka i oborona*, 2, 3 – 6 [in Ukrainian].
- 9. Bohdanovych V.Y., Manachynskyi A.Y.** Metodolohicheskiie osnovy sistemnykh issledovaniy problem voiennoy bezopasnosti hosudarstva (2001) [Methodological foundations of systems research on the state’s military security]. Kyiv, 172 [in Russian].
- 10. Kosevtsov V.O.** Ukrayina v systemi viyskovopolitychnykh vidnosyn z susidnimy krayinamy: kilkisnyi vymir (1996) [Ukraine in the System of Military-Political Relations with Neighboring Countries: Quantitative Dimension] Kyiv, NISD, 40 [in Ukrainian].
- 11. Kosevtsov V.O., Binko I.F., Matviievskiy O.M.** Metodychnyi pidhid do analizu y otsinky rivnia natsionalnoyi bezpeky ta yiyi skladovykh (1995) [Methodical approach to the analysis and assessment of the level of national security and its components]. *Nauka i oborona*, 1, 74 – 77 [in Ukrainian].